

Raadsvoorstel

Onderwerp: Warmtetransitieplan
Datum: 05 april 2023
Agendapunt: 7
Behandeling: Besluitvormend
Portefeuille-
houder(s): Wethouder A. Nolles
Steller: Alexandra Das a.das@hethogeland.nl
Zaaknummer: Z.HHL.043513

1. Samenvatting

De raad wordt voorgesteld om het Warmtetransitieplan Het Hogeland vast te stellen. De urgentie om onze woningen en gebouwen te verduurzamen en van het aardgas af te krijgen is enorm. Recente cijfers en onderzoeken laten zien dat in delen van onze gemeente de energie-armoede tot de hoogste van Nederland behoort. De Groninger aardbevingsgemeenten, waaronder Het Hogeland, hebben daarom in 2018 al aangegeven dat zij in 2035 aardgasvrij willen zijn. Het Hogeland heeft deze ambitie ook opgenomen in haar Omgevingsvisie. Dat is een scherp doel en we lopen daarmee voor op de landelijke doelen voor aardgasvrije bebouwing.

Op nationaal niveau is in het Klimaatakkoord afgesproken dat in 2030 20% van de gebouwen in Nederland aardgasvrij verwarmd moet zijn (of ten minste 20% van de vraag naar aardgas is gereduceerd). In 2050 moet dat gelden voor 100% van de gebouwen. Elke gemeente maakt daartoe een Transitievisie Warmte (TVW) waarin de doelen voor 2030 worden benoemd, deze TVW's worden gebundeld in de RES 2.0. Gemeente Het Hogeland stelt deze visie op in de vorm van het Warmtetransitieplan Het Hogeland.

De aardbevingsgemeenten, waaronder Het Hogeland willen dus veel eerder van het gas af, dan in de landelijke doelstellingen wordt verwoord. Het Warmtetransitieplan Het Hogeland zet in op het dubbele van de landelijke ambitie in 2030: namelijk op 40% minder aardgasgebruik in 2030 en laat ook zien hoe dat vorm kan krijgen. Uit een overzicht van lopende projecten blijkt dat in 2030 al bijna de helft van de woningen in Het Hogeland op weg zal zijn om aardgasvrij te worden.

Om in 2035 als gemeente volledig aardgasvrij te zijn, moet er echter nog enorm versneld worden. Dat vraagt veel van de gemeentelijke organisatie – met inzet van financiële middelen uit de klimaatwet- maar vraagt ook veel van de inzet en participatie van inwoners en coöperaties. Gelukkig heeft Het Hogeland ook een aantal unieke kansen, met de nabijheid van de Eemshaven. De ambitie van dit Warmtetransitieplan Het Hogeland is dat na 2028 alle dorpen en wijken in Het Hogeland “Dorpswarmteplannen” hebben.

De technieken en sociaal-politieke inzichten op het vlak van de warmtetransitie veranderen snel. Daarom zullen we ons beleid geregeld moeten actualiseren. Zo kunnen we als gemeente de warmtetransitie versnellen aan de hand van de laatste inzichten. Dit plan beschrijft verschillende sporen. Van het grootste belang zijn de isolatiemaatregelen, natuurlijk om de doelstellingen te halen, maar ook voor de betaalbaarheid van onze toekomstige warmtevoorziening. Daarnaast wordt gekeken naar gezamenlijke oplossingen zoals het gebruik van restwarmte uit de Eemshaven en het gebruik van waterstof. Of het gebruik van warmte uit de lucht, de ondergrond en wateroppervlakken. Elektrisch verwarmen is een belangrijk spoor. Deze sporen zullen verder worden uitgewerkt in een

programma. De gegevens die de onderzochte sporen opleveren zullen in dit programma worden opgenomen en zullen hun effect hebben op Dorpswarmteplannen.

Het is belangrijk dat de alternatieven voor aardgas voor iedereen betaalbaar blijven en ook dat de opbrengsten lokaal landen en dat lokale initiatieven van inwoners die hun dorp aardgasvrij willen maken worden ondersteund. Het Warmtetransitieplan Het Hogeland houdt verschillende opties in de toekomst open en richt zich op het benutten van koppelkansen, zoals combinaties met de versterkingsopgave.

De omslag naar aardgasvrij wonen wordt samen met de inwoners tot stand gebracht. Aan dit plan ging een participatietraject vooraf en participatie staat ook centraal bij de totstandkoming van Dorpswarmteplannen.

2. Gevraagd of voorgesteld besluit

Het Warmtetransitieplan Het Hogeland vast te stellen.

3. Inleiding

3.1 Aanleiding

Klimaatverandering, de beschikbaarheid van fossiele brandstoffen en de noodzaak tot beëindiging van de winning van aardgas uit het Groninger Veld, maakt dat voor verwarming van de gebouwde omgeving andere –duurzamere– bronnen gevonden moeten worden en de warmtevraag moet worden gereduceerd door isolatie.

3.2 Bevoegdheid raad

De raad is bevoegd om beleid vast te stellen. In de Omgevingsvisie wordt al aangekondigd dat er een Transitievisie Warmte wordt opgesteld, waarin staat hoe de woningen in Het Hogeland in 2035 zonder aardgas verwarmd zullen worden. In de transitievisie wordt beschreven hoe wij dit gaan aanpakken. De visie is daarmee een plan van aanpak, en heet daarom Warmtetransitieplan Het Hogeland. De uitwerking vindt plaats in een overkoepelend programma Energie en Klimaat, waarbinnen de Dorpswarmteplannen een plek krijgen, die samen met de inwoners en bedrijven worden opgesteld. Deze plannen zullen ter vaststelling aan uw raad worden voorgelegd. Uw raad wordt voorafgaand aan het maken van deze plannen betrokken bij het stellen van de kaders waarbinnen de Dorpswarmteplannen vorm zullen krijgen.

3.3 Wettelijk of beleidskader

In de Klimaatwet staan de nationale klimaatdoelen. Die zijn opgehoogd door het kabinet Rutte IV. Nederland moet voor 2030 60% CO₂ (ten opzichte van 1990) besparen. Het Klimaatakkoord, vloeit voort uit de Klimaatwet en vertaalt dit naar minimaal 20% aardgasbesparing in woningen en bedrijfsgebouwen in 2030 en naar 100% in 2050. Voor de verduurzaming van warmte is in het Klimaatakkoord de verplichting opgenomen dat gemeenten een Transitievisie Warmte opstellen. Het Klimaatakkoord is ook door de gemeenten ondertekend.

De aardbevingsgemeenten –waaronder Het Hogeland– hebben aangegeven dat zij in 2035 al aardgasvrij willen zijn. Gemeente Het Hogeland heeft deze ambitie opgenomen in de Omgevingsvisie (2022).

Het (Nationale) Klimaatakkoord stelt dat alle gemeenten een Transitievisie Warmte moeten opstellen. De Warmte Transitievisies worden gebundeld in de Regionale Energie strategie Groningen RES 2.0 (juli 2023). Gemeente Het Hogeland stelt deze visie op in de vorm van het Warmtetransitieplan Het Hogeland.

In dit Warmtetransitieplan Het Hogeland leest u welke tussendoelen in 2030 gehaald kunnen worden en welke sporen we onderzoeken om al in 2035 –in lijn met onze omgevingsvisie– een aardgasvrije gemeente te kunnen zijn. In lijn met de Omgevingswet kiezen we ervoor om de uitwerking van dit Warmtetransitieplan plaats te laten vinden in een programma. Dat biedt bovendien de mogelijkheid om steeds te kunnen sturen op actuele sociale, politieke en technologische ontwikkelingen

3.4 Historische context

In 2015 heeft Nederland samen met bijna tweehonderd andere landen het (Internationale) Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. De ondertekenaars hebben afgesproken dat zij willen proberen om de aarde niet meer dan 1,5 graad Celsius te laten opwarmen, in vergelijking met het begin van de industriële revolutie. Om dit doel te bereiken moeten we stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen. De CO₂ die vrijkomt bij het verbranden van fossiele brandstoffen zorgt er namelijk voor dat de aarde opwarmt.

Het Kabinet Rutte IV heeft gesteld dat we in Nederland in 2030 60% minder CO₂ moeten uitstoten ten opzichte van 1990. En in 2050 moeten we zelfs helemaal geen CO₂ meer uitstoten. Dat komt in de (gewijzigde) Klimaatwet te staan. In de Klimaatwet staat niet hoe we dit gaan doen. Dat staat in het (Nationale) Klimaatakkoord, dat is afgesloten met een groot aantal maatschappelijke partijen. Ook de gemeenten hebben het Klimaatakkoord via de VNG op 29-11-2020 ondertekend.

4. Beoogd resultaat (of effect)

Het Hogeland wil dat de inwoners toegang hebben tot voldoende betaalbare warmte van een duurzame bron. Door het Warmtetransitieplan Het Hogeland vast te stellen, geeft de gemeente een kader waarmee bepaald wordt welke aardgasvrije alternatieven voor welk dorp beschikbaar komen. Het kader geeft ook aan welk tempo daarbij past. We streven ernaar om een aardgasvrije gemeente te zijn in 2035, maar uiterlijk in 2050.

Het overzicht van lopende projecten in het Warmtetransitieplan laat zien dat in 2030 al aardgas bespaard wordt voor ongeveer 11.000 van de 23.000 woningen in Het Hogeland. Daarmee is bijna de helft van de woningen in 2030 op weg om aardgasvrij te worden. Maar om in 2035 als gemeente volledig aardgasvrij te zijn, moet er een flinke versnelling komen.

Op basis van het Warmtetransitieplan stellen dorpen en gemeente samen Dorpswarmteplannen op. Door dit Warmteplan vast te stellen voldoet de gemeente aan de afspraken in het Klimaatakkoord.

Gemeente Het Hogeland omarmt de Duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties¹. Het Warmtetransitieplan draagt bij aan onderstaande doelen:

Het hoofddoel is verduurzaming van de gebouwde omgeving door energiebesparing en het gebruik van duurzame energie (tegel 7 en 11). Tegelijkertijd gaan we zo klimaatverandering tegen (tegel 13). Een hoofddoel is ook: betaalbare warmte voor iedereen. Zeker in een regio waar zoveel energie wordt opgewekt (tegel 1). We willen verder samenwerken met lokale bedrijven en de opbrengsten van de warmtetransitie lokaal laten landen. Dat draagt bij aan tegel 8 en 9.

5. Toelichting

5.1 Argumenten/motivering

Bij het opstellen van het Warmtetransitieplan Het Hogeland is een uitgebreid participatietraject doorlopen. Hieruit zijn uitgangspunten voortgekomen waarmee we kunnen bepalen in welke volgorde we onze dorpen alternatieven voor aardgas willen bieden. Deze uitgangspunten zijn:

¹ De Beleidsnotitie Duurzame ontwikkeling in Het Hogeland is hier te vinden: [Visiedocumenten - Roemte \(hethogeland.nl\)](https://www.hethogeland.nl/visiedocumenten-roemte)

- 1) We willen voor iedereen betaalbare alternatieven voor aardgas, er mogen geen achterblijvers ontstaan. Dat betekent dat we ervoor zorgen dat iedereen mee kan doen.
- 2) We willen dat de opbrengsten van de warmtetransitie lokaal landen.
- 3) We houden opties in de toekomst open (no-regret maatregelen).
- 4) We benutten koppelkansen (zoals aardgasvrij wonen in combinatie met de versterkingsopgave).
- 5) We doen het samen. Vooral in de Dorpswarmteplannen: die stellen we samen met de dorpen op.

Omdat gemeente Het Hogeland de ambitie heeft om al in 2035 aardgasvrij te zijn, benoemt het Warmtetransitieplan Het Hogeland ook welke wijken en (groepen) gebouwen in Het Hogeland al voor 2030 zonder aardgas kunnen worden verwarmd. Dit plan bevat nog geen kaart met warmteoplossingen voor de hele gemeente. Dat komt omdat nu nog niet bekend is welke warmteoplossingen op termijn haalbaar zijn.

Dit plan geeft wel een aantal sporen dat de gemeente onderzoekt om te kijken hoe de warmtetransitie in het gebied het beste vorm kan krijgen:

- 1) Isolatiemaatregelen;
- 2) Gezamenlijke oplossingen, zoals gebruik van restwarmte (bijvoorbeeld van de Eemshaven) in warmtenetten, maar ook het gebruik van warmte uit lucht en bodem..
- 3) Gebruik van waterstof;
- 4) Mogelijkheden om elektrisch te verwarmen.

De gegevens die de onderzochte sporen opleveren, landen samen met de uitwerking per dorp in de Dorpswarmteplannen.

5.2 Risico's

- Het uitvoeren van het Warmtetransitieplan Het Hogeland vraagt veel kennis, kunde en inzet vanuit de gemeente. Voor de uitvoering van het Klimaatakkoord komen vanuit het rijk financiële middelen beschikbaar om hierop te intensiveren. Binnen een zeer krappe arbeidsmarkt moeten de gemeenten de processen goed inrichten. Van het opstellen van de Dorpswarmteplannen tot het vormgeven van warmtenetten; het gaat om complexe processen. Zowel binnen als buiten de organisatie moet op elk vlak de samenwerking goed zijn. Medewerking van inwoners is een vereiste voor het slagen van de warmtetransitie. De gemeentelijke uitvoeringscapaciteit kan problematisch worden, als veel inwoners tegelijk willen beginnen met het verduurzamen van hun dorpen. De gemeente wil hen hierin ondersteunen, maar dan moet de capaciteit wel beschikbaar zijn.

- Er heerst krapte op het elektriciteitsnet. Volledig elektrische oplossingen verhogen de druk op het net nog meer. Het is daarom van belang te kijken naar slimme warmte-oplossingen die de druk op het net slechts minimaal verhogen, of zelfs verlagen.

- De huidige hoge energieprijzen zijn een stimulans om te verduurzamen. Maar ook de materialen die nodig zijn om te kunnen verduurzamen zijn duurder geworden. Deze prijsschommelingen vormen een risico.

- De beschikbaarheid van materialen en van uitvoeringscapaciteit vormt een risico. Bouwmaterialen zijn schaars en duur. Netwerkbedrijven kampen hiermee bij de verzwaring van hun netwerken.

- Bestuurlijke onduidelijkheid over de beschikbaarheid van bronnen maakt het moeilijker om keuzes te maken: wordt waterstof alleen toegewezen aan de industrie? Kan groen gas lokaal worden gebruikt? Komt restwarmte uit de Eemshaven ook voor inwoners beschikbaar? Bestuurlijk gezien is het een grote uitdaging om deze vormen van energie lokaal beschikbaar te krijgen voor de huishoudens in Het Hogeland. Bij de uitvoering van het toekomstige programma moet hierop worden ingespeeld.

- Beleid van andere overheden, zoals het Rijk of de provincie, kan de uitvoerbaarheid van dit plan positief of negatief beïnvloeden. Via de VNG of andere lobby's kunnen we daar invloed op proberen uit te oefenen.

6. Financiële aspecten en wijze van dekking

Inmiddels is bekend geworden dat het Rijk structureel middelen beschikbaar stelt voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. Voor de uitvoering van dit Warmtetransitieplan Het Hogeland kan daar een beroep op worden gedaan. Dat vraagt wel om een zorgvuldige afweging; welke expertise en uitvoeringscapaciteit is op welk moment gevraagd, en hoe speelt de samenwerking met andere overheden en partijen daarin een rol.

Dit plan heeft geen directe financiële gevolgen. De uitvoering van het hieruit voortkomende programma wel. De Dorpswarmteplannen maken formeel geen onderdeel uit van dit plan. Ze vloeien er echter wel uit voort. Met de vaststelling van het plan voorzien we dat er zeker extra ambtelijke capaciteit nodig zal zijn om alle Dorpswarmteplannen op te stellen in het tempo dat nodig is om de doelen te halen. We werken de beoogde inzet van ambtelijke capaciteit voor de Dorpswarmteplannen uit in een voorstel voor een programma voor de uitvoering, waarover we in 2023 kunnen besluiten. Het beschikbaar stellen van de benodigde mensen en middelen wordt integraal afgewogen bij het opstellen van de voorjaarsnota/kadernota 2024, die we u in juni van dit jaar aanbieden.

Elk Dorpswarmteplan moet een financiële paragraaf bevatten die de financiële consequenties goed in beeld brengt. Die paragraaf moet ook de financieringsmogelijkheden voor inwoners van het dorp beschrijven.

Het Rijk gaat er vanuit dat de warmtetransitie woonlastenneutraal plaatsvindt. Extra investeringen betalen zich terug uit lagere energielasten. De vraag is of dat altijd mogelijk is. Daarom moet de gemeente goed aangehaakt blijven bij lobby's die aandringen op extra financiering voor gebouweigenaren met minder financiële draagkracht. Het is van belang aandacht te blijven vragen voor speciale problematiek die speelt in plattelandsgemeenten. Zoals veel oudere, vrijstaande, slecht geïsoleerde gebouwen, en relatief weinig gebouwen in een groot gebied.

7. Inbreng belanghebbenden

Voor het opstellen van dit Warmtetransitieplan Het Hogeland doorliep Het Hogeland een uitgebreid participatietraject. Inwoners, bedrijven, interne en externe belanghebbenden dachten mee over hoe Het Hogeland het beste aardgasvrij kan worden. De raad werd in september 2021 met een raadsinformatiebijeenkomst geïnformeerd over dit traject.

Het Hogeland hield bijeenkomsten voor woningcorporaties en huurders, voor dorpsbelangenverenigingen en energiecoöperaties, en voor interne en externe belanghebbenden. In die laatste bijeenkomst waren naast organisaties als LTO, de Natuur en Milieufederatie, en Enexis, ook ambtenaren van verschillende afdelingen vanuit de gemeente vertegenwoordigd.

In het najaar van 2021 werd een onderzoek gedaan naar aardgasvrij wonen en werken onder inwoners en ondernemers in de gemeente. Met 1355 respondenten was er een goede respons. Het rapport van deze enquête is als bijlage toegevoegd.

Het participatietraject heeft veel waardevolle inzichten opgeleverd die zijn opgenomen in het Warmtetransitieplan Het Hogeland. Zo zijn de uitgangspunten die de volgorde bepalen waarin aan dorpen alternatieven voor aardgas geboden worden, opgesteld aan de hand van de inbreng. Er zijn naast inzichten ook veel gegevens opgehaald die bruikbaar zijn voor de warmtetransitie, bijvoorbeeld voor de Dorpswarmteplannen.

8. Vervolgtraject

8.1 Uitvoering

Door samenwerking met verschillende organisaties kunnen we versnelling aanbrengen in het opstellen van Dorpswarmteplannen. Zoals met de Gebiedscoöperatie Het Hogeland en met de energiecoöperaties. We blijven ook de samenwerking zoeken met andere gemeenten, bijvoorbeeld via het WarmteTransitieCentrum Groningen en de werkgroep warmte van de RES. Rijksbeleid en meer financiering kunnen ook voor een versnelling zorgen.

Het is belangrijk dat we ook naar samenhang zoeken met andere plannen binnen de gemeente, zoals strategische dorpsplannen en dorpsvisies. Doordat dorpen en wijken op elkaar lijken zullen sommige van die plannen kunnen worden gekopieerd naar andere dorpen en wijken.

Daarmee hopen we niet alleen versnelling, maar ook een vliegwieleffect te bereiken. Dat is ook nodig, want we willen in 2035 van het aardgas af zijn. We moeten er alert op zijn dat het tempo hoog genoeg is, zodat dat niet toch pas in 2050 zal gebeuren.

De versnelling van de uitvoering van het Warmteplan in Dorpswarmteplannen heeft consequenties voor de capaciteit van de gemeentelijke organisatie. Samenwerking met andere organisaties levert efficiëntievoordelen op. Maar er zal binnen de gemeente ook een stevig team moeten worden ingericht dat de warmtetransitie kan uitvoeren. Of we daarvoor de komende jaren ook de benodigde middelen kunnen inzetten zullen we integraal moeten afwegen bij de voorjaarsnota/kadernota 2024, die we u in juni van dit jaar aanbieden.

8.2 Tijdspad

In 2023 gaan we twee Dorpswarmteplannen opstellen. We willen de warmtetransitie versnellen door het aantal Dorpswarmteplannen per jaar te verdubbelen. Dat is nodig om de vastgestelde doelen te bereiken.

Dus:

Jaar	Aantal Dorpswarmteplannen
2023	2
2024	4
2025	8
2026	16
2027	16
2028	16

Bij elkaar opgeteld zijn er in 2028 dan in totaal 62 Dorpswarmteplannen. Maar sommige dorpen hebben meerdere wijken. En ook bedrijventerreinen zijn wijken. Hiermee zijn we goed op weg naar aardgasvrij in 2035.

We werken het Warmtetransitieplan uit in een programma, dat we voortdurend bijstellen. Daarmee zorgen we ervoor dat we altijd uitgaan van de meest actuele technieken en sociaal-politieke inzichten van dat moment. Dit programma laat ook zien hoe deze versnelling in de planning van de Dorpswarmteplannen vorm krijgt. Dat heeft ook consequenties voor de inzet van de capaciteit van de gemeentelijke organisatie. In de voorjaarsnota/kadernota 2024, die we u in juni van dit jaar aanbieden, zullen we de raad een voorstel doen over welke middelen we de komende jaren zouden kunnen inzetten voor de uitvoering van het Warmtetransitieplan. Hoewel het programma inhoudelijk een verantwoordelijkheid is van het college van B&W onder de Omgevingswet, geeft uw raad daarvoor de financiële kaders.

8.3 Communicatie

Het Warmtetransitieplan geeft een kader voor het opstellen van Dorpswarmteplannen. De gemeente laat in de communicatie over dit Warmtetransitieplan zien dat dit kader er is en wat het inhoudt.

8.4 Evaluatie

In het programma zal ook aandacht gegeven worden aan de monitoring van de uitvoering.. Voor dit moment kijken we vooral naar het aardgasgebruik en het aantal aardgasvrije gebouwen.

Bijlage(n):

Warmtetransitieplan Het Hogeland
Rapportage Aardgasvrij Het Hogeland

Achterliggende documenten:

Winsum, 21 februari 2023

Burgemeester en wethouders van de gemeente Het Hogeland,

Gemeentesecretaris,

Burgemeester,

Paul van Vilsteren

Henk Jan Bolding